

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԲՈՒՐԳԵՐԸ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բուրգերու գոյութիւնը՝ հին և արդի գիտնա-
կանաց գանազան կարծիքներու առիթ տուած է:
Ստուգիւ Բուրգերը չիրթները էին վասն զի թա-
գաւորներու մարմինները դրուած էին անոնց մէջ:
Բայց, ատոնք նաև ուրիշ նպատակ մ'ունէին,
զոր՝ ոչ հին մենեանաբուժիկներն և ոչ դիւանա-
գրութիւնները մեզի յայտնած են:

Պարագանքէն յայտնի կը տեսնուի որ Բուր-
գերը կը յօնական կամ գիտական զաղտնիք մ'ու-
նէին. նոյն իսկ Հերոդոտոս առաջին անգամ կը
հաստատէ թէ՛ «Բուրգերը գերեզմաններ չեն, այլ
ուրիշ բան՝ զոր ես ալ չեմ գիտեր»: Թէդորոս
Սիկիլիացին կ'ըսէ թէ՛ և ոչ իսկ եգիպտացիք
համաձայն էին այս հանելուկը մեկնելու մէջ:
Ստրաբոն՝ գերեզման կը կարծէր զանոնք. Պլա-
տոն՝ աստղադիտարան. Արիստոտել՝ քաղաքական
մեկնութիւն կուտար, և ըստ իրեն՝ փարաւոննե-
րը մասնաւոր կանգնել կուտային Բուրգերը, որ-
պէս զի ժողովուրդը այս մեծդի ձեռակերտով
զբաղած՝ ապստամբել չի մտածէ: Շատ մը պատ-
միչներ կ'ըսեն թէ՛ Փարաւոնները պատերազմի
գերիները աշխատեցնելու համար կառուցած ըլ-
լան զանոնք:

Արաքսեցի Բուրգերուն նկատմամբ մտացա-
ծին շատ մեկնութիւններ տուին. ոմանք ըսին
թէ՛ թանգարաններ էին անոնք, զանաք, գեղա-
րունեստական արտադրութիւններ և գիտական
ձեռագործները պատաշարելու ծառայող. այլք
անոնց մէջ նկատեցին կրօնական խորհրդանշան,
իբրև թէ՛ հոգին զմայած՝ բոցի պէս դէպ ի եր-
կինք կը ձկուի և կապուտին մէջ կը բարձրանայ:
Ըստ արդի եգիպտագէտներուն՝ կ'ըսէ Լիւնթ-
վերստմ հանդէսը, Բուրգերը գիտութեան նուի-
րուած էին: Աստղաբաշխական դիտողութիւնք,
ժանրաչափութիւն, աշխարհաչափութիւն, աշ-
խարհագրութիւն, չափագիտութիւն՝ ամէնքն
ալ Բուրգերու մէջ ուսումնասիրուած էին: Բուր-
գերու տարածութիւնը կը ցուցնէ թէ՛ ասոնք ըստ
աստղաբաշխական և աշխարհագրական դրու-
թեան կառուցուած էին: Միակտուր քարը՝ որ
կը գտնուի «Ալքայի սենեակ» կոչուած տեղը,
Նեղոսի բարձրանալուն շափը կը ցուցնէր:

Մինչդեռ Բերսիներ այս կարծիքս կը յայտնէ.
«Բուրգերը Նեղոսի հովիտէն՝ անապատի մրրիկը
ես կեցնելու կը ծառայէին»: Շատեր այս կար-
ծիքս կը հաստատեն: Նեղոսի և անապատի, Ու-
սիրիսի և Տիբեոսի մէջ եղած կռիւր՝ առասպել
զարձած էր Նեղոսի մէջ: Այդ մեծամեծ ժո-
ղովուրդը հազար տեսակ փորձեր ըրաւ մրրիկին
առջևն առնելու համար: Բուրգերուն՝ գետաբե-
րանի մօտ կառուցուած ըլլալը, ուր Սիփունը ա-
ւելի սաստկացունչ կը փչէր, փորձառական գոր-
ծունէութեան մը արդիւնքն է:

Ներկայիս մէջ դեռ կանգուն գտնուող Բուրգե-
րուն թիւը 39 կը հշուրին. բայց վերջերս եղած
խուզարկութիւնները երևան հանեցին նաև ուրիշ
67 հասին հեծերը, ամէնքն ալ Նեղոսի ձախ ա-
փին վրայ կառուցուած են:

Բ*. 8. 8.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԵՄԱՐԱՆ

- Հ. Բ. Զրաքիւմ. — Խօթիտս Երէն Երուսա-
ղիմացի 198
Հ. Ղևոնդ Ալիշամ. — Առժամայն մտազոյգու-
թիւնք 200
Տաղաւարիւմ Դ. — Ուրուպիի պատմութեան
Հայոցի ակզորանէ մինչ ցԱրշակունի Հարստութիւնն. 202
Ատրպիտ. — Ապուլսամբ 209

ԳՐԱԿԱՆՔ

- Վիրգիլիոսի «Եմէական»էն. — Պատմ. Տրո-
յիոյ կործանման, Թարգմ. Հ. Ա. Ղազկիկան 210
Ահարամ. — Վարդի Թերթեր, Գերեզմանի
Խաչը, Կաթիլներ 214
— Աղօթէ՛ 215
L. Monroe. — Ազատութիւն. Թարգմ. Հ. Ղ. Բ.
Գիրմամական գրականութիւն, ֆնարերգական
բանաստեղծութիւն. վարդապետական ցերթուն-
ներ, Թարգմ. Հ. Ս. Տէր-Մովսէսեան 215

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

- Հ. Ե. Ազգեր. — Ն. Աղոնցի՝ Հայաստան Երու-
ստինիւնսի ժամանակ 219
Միմանէր. — Գրական-Գիտական ժողովուրդ,
— Ուղղադիտութիւնք Ազգային մասնաշաղկապ 222
Հ. Ղ. Բոթիկան. — Մեր արդի դրականութեան
Թիւնք, Պոլսոյ դրական շարժումը. — Ազգակ. —
Թոգման Թերթերի մանչ. — Մերոսման Պարսա-
ման. — Խրապաշտ բանաստեղծութիւնք 223

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆՔ

- Հ. Ղ. Տալեան. — 1908ի Նշանաւոր Հանգու-
ցեալք. Արփուր Արփուրեան 224

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

- Հ. Վ. Խմպ. — Ազգիտն՝ Ամերիկեան տեսու-
թեամբ 237
Հ. Ներսէս Տ. — Իմաստներ. 201, 209, 210, 227
Բ*. Ե. Ե. — Եգիպտոսի Բուրգերը. 240

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱՐԱՆ ՀԱՅ ԳԵԱՆԻՔԻ

Գործիս համար շնորհակալութիւնք ստացած
նոք Մեծ. Գրիգոր Խաչաթեանէ, իր հետեւ
ւեալ երկերը.

1. Հայ Արշակունիքի Մ. Խորհրդացոյ «Հայոց
պատմութիւն» մէջ (նուսերէն). Մոսկուա, 1903.
8°, 400+143 էջ:
2. Հին Հայոց քանի մը աշխարհագրական
անուններու վրայ. մեծ. 12 էջ:
3. Գրիգ Մկացորդացոյ ըստ հնագոյն Հայ քար-
մանդիւնի. Մոսկուա, 1899. մեծ. 115 էջ:
4. Ueber die armenische Version del
Welt kronik des Hippolytus. 1902.
5. Մի նոր օրինակ նորագոյն Մկացորդաց
գրոց. Մոսկուա, 1901. 7 էջ:
6. Fragment iranischer Sagen bei Gri-
gor Magistros.

Հ. Ա. ՂԱԶԿԵԱՆ